

vlastní rozřešení konfliktu hospodářskému boji zaměstnavatelů a zaměstnanců a omezuje činnost rozhodčího soudu na rozhodnutí o právu na stávkou pokud se týče výluku. — V obou systémech proniká však důležité a v oboru řešení pracovních sporů stále více se uplatňující řízení smírcí, které ve většině případů učiní zbytečným rozhodčí nález a umožňuje urovnání sporu ještě ve stadiu, kdy myslí stran nejsou sporným projednáváním rozjitřeny. Tím, že se řízení smírcí svěřuje zvláštním orgánům věci znalým a stranám blízkým, je pak umožněn zdárný jeho výsledek. K. Gerlich.

LITERATURA.

Manfredi Siotto-Pintór, *La dottrina dell'immunità degli Stati esteri dalla giurisdizione interna e la recentissima giurisprudenza italiana.* — 1927. (Zvláštní otisk z »Festgabe für Fritz Fleiner zum 60. Geburtstag 24. Januar 1927). — Ve Fleinerově počtě dotkl se Siotto-Pintór, profesor florencké university, důležitého problému z oboru procesního práva mezinárodního, totiž otázky exempce cizích států z pravomoci tuzemských soudů ve světle nejnovější italské judikatury. Problém, o nějž tu běží, stal se i u nás akutním (srv. naši judikaturu v Právniku, 1920, str. 95 a n., 1921, str. 312 a n., 1923, str. 197 a n.); takže nebude bez významu, když upozorníme na italské hledisko.

Italské soudy měly poslední dobou několikrát příležitost dotknouti se dané otázky a podobně zdůvodniti své stanovisko, čímž upoutaly znovu pozornost internacionalistů na problém, který se v teorii dostal do mrtvého bodu. Autor nechce rozbíratí jednotlivá období vědecké diskuse, jež byla vedena o rozsahu soudní exempce cizích států, nýbrž upozorniti na argumenty italské judikatury, která stojí proti tradičním názorům teorie i praxe. Jde tu o 4 rozsudky, jež byly vyneseny: dne 13. února 1924 římským soudem, dne 4. května 1925 odvolacím soudem janovským, dne 12. června 1925 kasačním soudem království a dne 13. března 1926 týmž soudem.

Římský soud vyšel z úvahy, že soudní funkce je výronem suverenity a že se nemůže tak vykonávat, aby porušovala suverenitu cizího státu. Potvrzení tohoto názoru shledal v mezinárodních zvyklostech, jež sankcionují soudní imunitu diplomatických zástupců, a nelze-li proti této soudně zakročiti, byl by to logický protiklad, kdyby se kompetence tuzemských soudů mělo vztahovati na cíví stát, který diplomatictí zástupci reprezentují. Také nelze činiti rozdíl mezi akty vládními a obyčejnými akty soukromo-právními, v nichž není angažována suverenní osobnost státní. Podobné rozlišování že bylo vybudováno podle stříhu jednotlivého státu a že proto nemůže míti všeobecného významu. Konečně že jest obtížno rozlišovati mezi činností politickou a nepolitickou, kterou stát vykonává. Imunita, jež přísluší státům, mŕe arci přijíti z úvahy, jakmile zúčastněný stát se podrobí tuzemské jurisdikci. To se může státi výslovně nebo i mlčky, na př. získá-li cíví stát v tuzemsku nemovitost nebo zřídí-li v něm nějaký podnik.

Odvolací soud janovský také má za to, že tuzemský stát, jakmile uznal druhý stát za stát suverenní, nemůže tento stát podrobovati své jurisdikci. Ale hned dodává, že tato zásada platí jen tehdy, když stát jedná toliko jako představitel kolektivní moci. Jakmile stát jedná more et jure privatorum, je podřízen tĕm všem normám, jež postihují cizince vůbec, takže tam, kde přestává činnost státu jako útvaru politického, přestává i platnost práva mezinárodního. Odvolací soud poukazuje k tomu, že jinaký postup nelze zdůvodniti chybějícím výslovným prohlášením států a že nedostatek takového prohlášení není nahrazen všeobecným a konstatním postupem států, aby se mohlo důvodně tvrditi, že se v příslušném směru vytvořila norma obyčejového práva.

Proti přijetí takové normy mluví různá praxe některých států, na př. Itálie, Belgie a jiných.

První rozhodnutí kasačního soudu není dosti podrobné; uznává se v něm existence doktriny, podle níž nemá stát soudní pravomoci nad ostatními státy, a možnost vzdání se imunity. Povahu soukromoprávního jednání nemůže vzítí ta okolnost, že se na př. mnohá soukromoprávní činnost zmonopolisuje ve prospěch státu, jako tomu je s obchodem v Rusku.

Mnohem významnější je rozhodnutí druhé, v němž kasační soud zdůrazňuje, že moderní pojem suverenity se liší od dřívějšího pojmu absolutní suverenity, pod jehož vlivem stála starší doktrina. Dnes že se v hojně míře připouští možnost podrobiti suverenitu států mnohým omezením, aniž by tím byla suverenity ve své podstatě dotčena. Nehledě k tomu, že se uznává dnes, že stát má odlišnou soukromoprávní způsobilost, při jejímž uplatnění se nedává nikterak v sázku jeho suverenity. Nakládá se pak s ním v území druhého státu jako s cizozemským příslušníkem. Není případně dovoláváti se ve prospěch soudní imunity v soukromoprávních věcech jednotlivých států imunity, již požívají diplomatictí zástupci, neboť předpisy o této imunitě mají své zvláštní důvody a jsou dány ve větším zájmu přijímajícího státu. Většího významu je skutečnost, že státy protestují proti tomu, aby byly podrobovány cizí jurisdikci; v tom by se mohlo spatřovati prokázání obyčejové normy, jež stanoví soudní imunitu států bezvýjimečnou. Proti tomu svědčí čl. 34., občanského zákoníka argentinského, jež prohlašuje, že argentinským soudům podléhá cizí stát, když jedná ve sféře soukromého práva. Kasační soud nechce však popírati, že judikatura většiny evropských států stojí pod vlivem vynikajících spisovatelů na stanovisku, že příslušná imunita skutečně existuje. Není však žádné jednoty co do výjimek z této zásady. Judikatura italská i belgická dávají podnět k pochybám, zda platí tvrzená norma obyčejového práva mezinárodního. Pokud jde o právo italské, poznamenává kasační soud, klade důraz na požadavek vzájemnosti. O neslučitelnosti absolutní imunity s italským právem se vyslovila ostatně i italská vláda, která ve své zprávě ke královskému dekretu ze dne 30. srpna 1925, č. 1621, vytkla, že neodpovídá duchu obecného italského zákonodárství připuštění platnosti obyčejové mezinárodní normy, jež stanoví absolutní soudní imunitu cizích států.

Z této judikatury lze souditi, jak poznamenává autor, že se v Itálii nepřiznává cizím státům absolutní soudní imunita. Výjimky ze soudní exempce se připouštějí buď z důvodu zřeknutí se, nebo z povahy právních poměrů, o něž se jedná, nebo konečně z povahy statků, jež jsou předmětem těchto právních poměrů. Všechny tyto výjimky se točí kolem pojmu suverenity a jeho funkce.

Autor uznává poříl Anzilottio vy teorie na správném usměrnění řešení celého problému. Stát, pokud jedná v právní sféře druhého státu, podřizuje se suverenitě tohoto státu. Jde jen o to, zda právo mezinárodní nezavazuje státy, aby si přiznávaly naprostou soudní imunitu. Proti Anzilottio vi popírá náš autor, že by taková norma platila. V tom směru se opírá zejména o zmíněný již dekret z r. 1925, v jehož souvislosti prohlásila italská vláda, že nelze přikročiti k exekucím úkonům na nemovitostech a na jinaké věci, jež přísluší cizímu státu, aniž ministr spravedlnosti dal k tomu svolení; vláda dodala k tomu, že toto ustanovení se týká jen těch států, které připouštějí vzájemnost. Proti názoru, že je nesnadno rozlišovat sféru, v níž stát jedná jako suverén, od sféry, v níž vystupuje jako soukromoprávní subjekt, uvádí autor, že sluší dáti přednost rozeznávání mezi akty veřejněprávními a soukromoprávními, při čemž váha spočívá na povaze příslušných aktů. S. Weissem se shoduje v tom, že kritérium soukromoprávního aktu spatřuje v možnosti nebo nemožnosti, aby příslušný akt mohl býti předsevzat jakoukoli soukromou osobou. Záleží i podle italské judikatury na tom, zda jde o akty.

jež jsou vyvolány způsobem pravidelným u soukromých osob. Autor se domnívá, že toto stanovisko na konec zvitězí jak v judikatuře, tak i v teorii.

Dr. Bohumil Kučera.

Ph. Dr. Daniel Rapant: K počiatkom maďarizácie. I. diel. (Vývoj rečovej otázky v Uhorsku v rokoch 1740—1790.) Vydalo Zemeľské museum v Bratislave, 1927, 8°, str. 598, cena 90.— Kč. — V slovenskej literatúre vôbec nemáme dosiaľ systematickej práce z oboru historie, ktorá by venovala zreteľ vývoji jazykovej otázky v Uhrách. Až na sklonku minulého roku objavila sa na knižnom trhu rozsiahla štúdia Rapantova, pečlivo spracovaná na základe bohatého štúdia historie, najmä stoličných archivov, ako i literatúry. Autor vedel, že ak má podať prácu svedomitú, vedecky precíznu, musí sa prebijať všetkými ťažkosťami, ale má dosiaľ v prvopočiatkoch sa nachádzajúca vedecká spisba slovenská. Nebolo žiadnej štúdie, ktorá by bola vyčerpala aspon čiastočne bohatú mozaiku mnohorečového Uhorska, okrem niekoľkých fragmentov a menších úvah roztrúsených po rozličných časopisoch. Málo je totiž zemí, kde by bola latina v stredoveku tak hlboko pustila korene do verejného života a v dôsledku toho si i tak na dlho podržala panstvo nad domácimi, národnými jazykmi, ako práve v Uhrách. Dopomohla jej k tomu nielen tá okolnosť, že už prvým kráľom sv. Štefanom bola jej priznána prednosť, ako jazyku panujúcemu vtedy všeobecne a všade, či v styku medzištátnom alebo vnútropolitickom, pred nevyvinutou rečou obyvateľstva domáceho, ale tiež podiel na tom má cirkev. Cirkev zaujíma v tom čase výsadné postavenie, má rozhodujúci vplyv na vzdelanosť a osvetu školou, ktorú drží v svojich rukách. Jej rovnútným znakom, symbolom, bola latina. Je tedy pochopiteľné, že za takéhoto stavu vecí, nebolo neľahko Štefanovi, ktorý takú pozornosť venoval otázke kresťanstva v Uhrách, položiť základy vlády nesmrteľného javjaka na dlhé storočia. Ba neskoršie dostal sa jej i posily protireformáciou, hlásajúcou cirkevný univerzalizmus proti protestantským princípem národnostným a ľudovým rečiam. Za nadvlády tureckej latina prejala ešte inú funkciu v rozdrobených Uhrách: sjednotiť ich a udržiavať vedomie spolupatričnosti. V XVIII. storočí hlavne za panovania Márie Terézie dostupujú vrcholu latinizačné snahy, avšak vlivom nových prúdov šírených zo západu, spoločnosť prijímá s novými mravmi i jazyk — francúzštinu. Národné jazyky figurujú len ako pomocné popri úradnej latine pri styku s poddanými.

Autor, zaoberajúc sa dobou predterezianskou, musel si rozšíriť, pre nedostatok spracovaní špeciálnych, ne jeden problém právny, ako je pojem: štát, národ, privilegované postavenie stavov, čo súhrn výsadných práv, ďalej štátny jazyk a i. Už z týchto príčin stáva sa kniha hodnotnou pre právneho historika, aby mohol posúdiť neujasnenosť názorový zemánov uhorských a tým i súčasnej doby na základné pojmy štátneho práva, charakterizovaného stredovekou doktrínou, ako právo určitej vrstvy, ktorá je jedine spôsobilá a oprávnená užívať dobra a výhod, plynúcich z ústavných zabezpečení. Všetky reformy Márie Terézie smerovali k jednému cieľu: zlomiť moc stavov a zaviesť absolutizmus. Radikálne to však neodvážila sa previesť, lebo otázka správnych reforiem v Uhorsku bola spojená s rizikom, že si rozhnevá uhorské stavy, ke ktorým sa utiekala v čas núdze. Preto obrátila reformné snahy na pole kultúrne, na školy, kde sa usiluje pomocou nemčily ako jedného ríšskeho jazyka, zaviesť i jednotnosť monarchie.

Čo nepreviedla sama panovníčka, to dovršil jej syn, vzdelaný v inom prostredí, veľký ctiteľ súvekých myšlienok osvietených. Josef II. mal jediný ideál: vytvoriť silný štát bez rozdielu na spoločenské a náboženské postavenie. V tomto smere sa niesly i jeho reformy. Do školstva a úradov nariadil zaviesť nemčinu miesto latiny chtiac mať ríšu jednotnú i po jazykovej stránke. V tomto kroku videla uhorská šľachta útok na svoje práva a preto slinú protestovala v podobe usnesení komitátnych kongregácií proti neústavnému počínaniu

panovníkovmu. Výsledok však bol bez úspechu. Jozef neustúpil, ba naopak zostril opatrenia na uskutočnenie jeho zámerov policajným režimom. Hoci len na krátky čas umele udržoval panovník absolutizmus — lebo pred jeho smrťou odvolal všetky novoty až na tri, čím nastáva reštitúcia stavu takého, aký bol pri jeho nastúpení na trón — predsa má ďalekosiahly význam pre budúci vek. Proti nemčine čulť hlasy po celej krajine, kladúce prednosť domácej maďarčine pred cudzou nemčinou. A odtiaľko sa datuje prebudenská doba a rozmach maďarčiny, dosiaľ zanedbanej reči ľudu — Maďarov, zlomku to obyvateľstva veľkého Uhorska.

Tymito otázkami sa zaoberá Rapant veľmi podrobne vo svojej štúdií rozdelenej na dve knihy. Prvú knihu napísal: Rečové pomery v Uhorsku za vlády Márie Terézie a v druhej podáva centralizačné a germanizačné snahy Josefa II. Autor v tejto štúdií snažil sa osvetliť mentalitu, z ktorej prýštily snahy expanzívity maďarskej a podať obraz národnostnej psychológie Uhorska v XVIII. storočí. Svoju úlohu šťastne prekonal, čo právom priznáva jeho štúdií prvotinstvo vo vedeckej literatúre slovenskej po prevrate.

Ohlásený druhý sväzok, ako pokračovanie, akiste neostane za prítomnou prácou a podá ucelený obraz jazykových pomerov v Uhrách v tej dobe, kedy vystriedala latinskú reč a vzdelanosť maďarčina.

J. Lettrich.

Eighteenth Abstract of Labour Statistics of the United Kingdom. Ministry of Labour. Londýn 1926, str. 229. — Podáva data z posledných let (některá až i za rok 1925) o nezaměstnanosti a o pojištění proti nezaměstnanosti, o pracovní době, mzdových poměrech, o účasti zaměstnanců na zisku a správě závodů, o cenách životních potřeb, o stávkách a výlukách, o pracovních úrazech a jejich odškodnění, o odborových organizacích zaměstnanců a zaměstnavatelů, o družstevnických a rekreačních organizacích zaměstnanců a zaměstnavatelů, o družstevnických a rekreačních organizacích o sociálním pojištění, o migraci, o opatřeních chudinských a j. Pro informaci o sociálních poměrech v Anglii je statistická publikace anglického ministerstva práce pramenem velmi bohatým.

Dr. Jindřich.

Ročenka pražské plodinové bursy 1926/7. — Praha, 1927. Pražská plodín. bursa, 80, str. 164. — Sekretariát Pražské plodinové bursy přikročil k vydávání pravidelných ročenek, jimiž by se přehledně podával nástín činnosti bursy za uplynulý rok, t. j. rok hospodářský od 1. srpna do 31. července. Jak první svazek ukazuje, je tato myšlenka velmi vhodná a již první pokus o její realizaci potkal se s naprostým úspěchem. Nejen že se v Ročenke podává jakási úřední zpráva, doprovázená řadou statistických dat i podrobným seznamem členstva, nýbrž Ročenka, jak lze pozorovati z prvního svazku, má být i jakousi příručkou pro členstvo bursy. První svazek je zahájen velmi vhodnou vzpomínkou o vzniku Pražské plodinové bursy a že z dalšího bohatého a pestrého obsahu právě nás jako právníky mnoho může zajímati, jest samozřejmo. Lze především upozorniti na dvě velmi detailní studie Dra Štěpánovského (»Okruh působnosti čs. plodinových burs«, »O vzniku závaznosti zvyklostí a vzniku příslušnosti rozh. soudu bursovního«), dále přednosty rozh. soudu Dra Machka (»Rozvoj soudnictví plodín. burs čs. — úleva stát. soudům«) a tajemníka téhož soudu Dra V. Koldovského (»O paritě podle zvyklostí P. p. b.«) doplněných sbírkou nálezů a usnesení tohoto soudu. K nim se pojí pak řada článků o jednotlivých odborech, jež také s hlediska národohospodářského jsou důležité, takže celek skutečně působí velmi pěkným dojmem, až skoro radostně překvapujícím, uvážíme-li, že jde tu o první pokus, takže do budoucna lze si slibovati od »Ročenky« jen to nejlepší. Vr.